Egy folyó is volt a képen (halott meder):
ezüst föveny, homok, vén rönkök odva,
és furcsa fény — se nap, se alkony-óra,
amint a lomb szitáján lassan átpereg...

S felötlik még egy árnyas, enyhe róna,
melynek nem árt a zajgó nagyvilág,
s hol megpihen a városok lakója.

A képet még egy emlék lebbenti át:
felhő, piros tető, kerítéslécek...
S az egész hol méla gyász, hol drága élet.

(Fehér Ferenc fordításai)

Stevan Raičković szerb költő nemzedéktársai között azon kevesek egyike, akik háború utáni indulásuktól mindmáig hűek maradtak költői világukhoz: stílusáramlatok és formabontó irányzatok váltakozásai között életélményéből és életérzéséből tevődő költészetének világát tágítja újabb és újabb verseivel. Hagyomány- és formatisztelő, de sosem eredetiségének rovására. 1928-ban született, Belgrádban él, egy könyvkiadó vállalat szerkesztője. Legújabb verskötetei: *Stihovi* (Versek), 1964; *Prolazi rekom ladja* (Hajó úszik a folyón), 1967. Válogatott verseinek kötete: *Kamena uspavanka* (Kőkemény altatódal), 1963.

MATIJA BEĆKOVIĆ

Az elítélt dala

A váratlanul szabadlábra helyezett elítélt
csak áll a börtön előtt a gyöpön s a napot elfödi karja.
Mint valami vendég, akire nem számított senki,
villámcsapásként robbant ide s magára vonta minden tárgy figyelmét.
Az egész föld ott van a talpa alatt,
de attól tart, hogy túlságosan kíváncsinak mutatkozik,
így hát épphogy csak körültekint.
Ebben az egypár lépésnyi körben arra lesz figyelmes,
hogy minden fűszál egymagában áll, és különbözőek.
Minden szálka, karistolás a falban, most szembetűnő számára és jelentős.
A legparányibb levél is
reá mered most összes arányaival.
Még egy lepke is észrevette,
s magából az égből szállt alá, hogy vállára üljön.
Az elítélt életében már régóta nem történt semmi jelentős,
s most zavart érez, hogy ilyen fontos személyiség lett.
Az elítélt sejti, hogy valaki kitartóan követi,
s alig moccantja fejét, már látja is:
azok a napraforgók a közeli földekről figyelik,
előbb a kerítések mögül előkandikáló hosszú szárak,
majd a virágfejek!
Előbb a sárga sziromkaraj, majd a középütt sötétlő
nagy fekete magvak merednek reá!

S az elítélt szeme láttára, ráadásul,
egy sereg madár száll a napraforgó-fejekre.
Ez már azért egy kissé sok volt,
szemét dörzsöli hát.
A pitypangról nem is szólva, amely itt, a volt rab
lába előtt dugta föl fejét,
s hát az egész föld, amelyből kihajtott.
Ki tudná leírni ennek az öreg diófának a tekintetét,
a közeli tölgyével egyetemben,
s az egész vizsláto világot, ezernyi színben és alakban,
amint most ezernyi ágyúcsővel mered erre a magányos emberre,
aki épp azon álmélkodik, hogy nem vette észre mindezt,
amikor még ifjúként járt-kelt közöttük, s amikor a legsűrűbb,
repdeső szárnyakkal teli erdőn is úgy haladt át, nemtörődömül.
S amikor nem vett észre semmit, ami kisebb volt a hegynél vagy egy madárnál,
most meg úgy érzi, sosem tudna betelni a madarak tollaival.
Az elítélt ráeszmél, hogy ő csak a szemével lát,
a természet meg minden egyes tárggyal, s azok egész lényükkel.
A kék szín egészen kéknek látja őt,
a világossárga világossárgának, a fekete feketének,
sőt egy teljesen névtelen szín fontoskodóan
különválik s meghatározatlanul méregeti.
Ő lehunyja szemét, s megpróbálja mindezt elrendezni magában.
S akit senki sem várt a börtön előtt — az elítélt hirtelen
iszonyodással döbben rá, hogy ismét megfosztja szabadságától e világ,
csakhogy rabjává legyen mindannak, amit lát maga körül,
rádöbben, hogy gyönyörködése a szabadságát elvitatja,
hogy büszke ember nem szerethet,
hogy börtönének színhelye változik csupán;
szolgának, rabnak érzi magát,
itt, a gyöpön, amit a börtönben szabadságnak nevezett.
S ezernyi virág tekintetétől, most arccal a földre rogy.
Mellette, annyi év után, először van ott az árnya,
maradék erejével azt simogatja.
A természet nem veszi le róla vizsláto szemét,
mindaddig, míg földbe nem helyezik a lázadó tetemét,
aki évekig nem látta saját szemét.
Feje, a hegyek felé fordulva, ott hevert a földön,
a hegyek mögött pedig ott húzódott a tenger,
amely már többször látta ezt a képet,
s amely már rég behúzódott mondvacsinált határai közé,
hogy bevárjon egy méltó lázadót,
akit majd szolgál, akit majd megsegít,
hogy legalább addig ne bukjon el,
amíg ki nem múlik ő, a tenger.

Többé senki sem fog verset írni

Többé senki sem fog verset írni,
a megénekelt dolgok elhagyják majd a verset,
elégedetlenül azzal, ahogyan eddig értelmezték őket.
Minden, ami a költészetnek tárgya volt,
fölkel majd ellene és gyávasága ellen!

A dolgok majd önmaguk fejeznek ki egyet s mást abból, amihez a költőknek
nem volt merszük.
A tenger — az ősi költői téma örökre elhagyja majd a líra tájait
és sírjába tér meg, amelyben fölcseperedett.
A versekben annyiszor megcsúfolt napnyugta,
a giccsekbe fojtott csillagos ég
nem vállal majd közösséget a verssel!
A rózsák ragaszkodnak majd színeikhez,
s nem nyugosznak bele a költői köpönyegforgatásba.
A szó: szabadság — meglóg a versből s visszatér eredeti jelentéséhez.
A költők számára nem lesz nyelv, amelyen énekelhetnének.
A költészet és a költők között nem feszül ott majd senki,
s a versek a költőknek esnek,
ígéretük teljesítését követelve.
A költők igyekeznek majd elhatárolni magukat mindattól, amit mondtak,
de utoléri őket mindaz, amit jósoltak és kiagyaltak.
A költészet az életüket fogja követelni,
hogy metafórái igazak s igazoltak legyenek.
Az újabb nemzedék soraiban
senki sem lesz hajlandó költő lenni ilyen áron,
márpedig költő nem létezhet másképp ennyi hazugság közepette.
A jövendő költők okosabb dolgokat csinálnak.
Szabad ember nem lesz hajlandó verset írni,
hogy aztán ennek fejében költővé kiáltsák,
márpedig költő nem létezhet másképp.
A fa, a költészet tegnapi jelképe,
sötét múltjáról énekel majd a téren,
és senki sem helyettesítheti,
mert jobban ismeri önmagát bárkinél!
Az igazi költők a költészet ellen szavaznak,
márpedig az igazi költők egyet gondolnak szerte a nagyvilágban.
Hogy tekintélyüket el ne játsszák az igazi költők előtt,
többé senki sem fog verset írni.

(Fehér Ferenc fordításai)

Matija **Bećković** szerb költő 1939-ben Zentán született. Jelentkezése — akárcsak nemzedéktársaié is — lírai eseményszerűségek, hangváltások egész sorozatát indította el a hatvanas évek elején a mai szerb lírában. Az ő központi szerepe mindebben ma már vitathatatlan. A legolvasottabb és legnagyobb hatású költőegyéniségek egyike. Ismertebb verskötetei: *Metak lutalica* (Eltévedt golyó), 1962; *Tako je govorio Matija* (Imígyen szólt Matija), 1965. Költészetéből és költészetének él.

DANILO KIŠ

Játék

Az ember bekukucskált a kulcslyukon, és arra gondolt: *ez nem ő; nem Andreas.* Sokáig állt még ott a kulcslyuk fölé görnyedve, és folyton azt gondolta: *ez nem Andreas.* Kitartóan, mozdulatlanul állt és állt, pedig már a dereka is belefájdult. Magas ember volt, a kilincs alig ért a hasáig. De nem mozdult. Még akkor se mozdult, amikor a szemüvege egészen elhomályosult a könnyektől. A szobából hideg léghuzam áramlott, akár a széljárta folyosókon. De az ember nem moccant. Csak egyszer, amikor a szemüvege véletlenül odakoccant a kilincshez, kissé hátrább húzta